

Memo spuitzonering bij gevoelige functies

Inhoud

1.	Aanleiding	2
2.	Wat kan de gemeente doen	2
3.	Welk effect creëert de gemeente	2
4.	Argumenten voor eigen werkinstructies	3
4.1	<i>Wet en regelgeving</i>	3
4.2	<i>Algemene jurisprudentielijn</i>	3
4.3	<i>Uitspraak van de Raad van State van 27 maart 2024</i>	4
4.4	<i>Gevolgen van de jurisprudentie</i>	4
5.	Kanttekeningen	4
6.	Werkinstructies gemeente Opmeer	5
6.1	<i>Geen intensivering van gebruik</i>	5
6.2	<i>Overige ontwikkelingen</i>	5
6.3	<i>Maatwerk</i>	6
6.4	<i>Spuitvrije zone van 50 meter</i>	6
6.5	<i>Het is niet mogelijk om spuitvrije zone van 50 meter te hanteren</i>	6
6.6	<i>Rekening houden bij nieuwe gemeentelijke ontwikkelingen met 50 meter spuitvrije zone</i>	8
6.7	<i>Uitgaan van het locatiespecifiek onderzoek in combinatie met driftreducerende maatregelen</i> ..	8
6.8	<i>Onderzoekslasten</i>	8
	Conclusie	8

1. Aanleiding

De gemeente Opmeer is een gemeente met een groot oppervlak aan landelijk gebied en een grote, vitale agrarische sector, waarin tuinbouw, bloembollenteelt, akkerbouw, glastuinbouw en veehouderij zijn vertegenwoordigd. De agrarische sector maakt gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, die voldoen aan Europese regels, om de uiteindelijke oogst te beschermen tegen ziektes en schimmels. Deze Europese regelgeving heeft een eenduidige doorwerking naar de lidstaten. Op basis van onderzoek blijkt dat gezondheidseffecten voor omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet uitgesloten kunnen worden. Al geruime tijd geldt daarom binnen het omgevingsrecht de regel om een strikte scheiding tussen gevoelige functies en agrarische gronden aan te houden.

Een gevoelige functie is een plek waar mensen gedurende langere tijd kunnen verblijven. In jurisprudentie zijn eerder een woning, een tuin bij een woning, een sportveld, een kantoor/bedrijfsgebouw en een kampeerterrein/recreatieverblijf als gevoelige functies aangemerkt. Bestemmingen die het bovengenoemde gebruik toestaan, kunnen daarmee worden aangemerkt als gevoelige bestemmingen.

Het onderwerp gewasbeschermingsmiddelen heeft invloed op ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouwontwikkelingen en transformatie-initiatieven van vrijkomende agrarische erven in het buitengebied. Deze ontwikkelingen staan door recente jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) over richtafstanden bij spuitzonering onder druk. Terwijl (ruimtelijke) ontwikkelingen in het buitengebied cruciaal zijn om aan te sluiten op veranderende maatschappelijke behoeften, zoals de noodzaak voor woningbouw, is tegelijkertijd een blijvend vitaal platteland belangrijk.

Bij de motivering van het ruimtelijk besluit (een evenwichtige toedeling van functies aan locaties) moet inzichtelijk zijn in hoeverre ter plaatse van een gevoelige verblijfsfunctie of bestemming sprake zal zijn van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Daarnaast moet worden onderbouwd in hoeverre omringende agrarische bedrijvigheid belemmerd kan worden door toevoeging van een gevoelige bestemming of functie.

2. Wat kan de gemeente doen

In het kader van het voorgaande is het belangrijk dat er een goede bestuurlijke afweging gemaakt kan worden waarom in een specifieke situatie wel of niet medewerking wordt verleend. Om deze reden zijn een aantal interne werkinstructies met betrekking tot spuitvrije zones bij gevoelige functies uiteengezet. Om de werkinstructies om te zetten in handelen is een tabel opgesteld, dat een tabel bevat om initiatieven aangrenzend aan spuitzones te beoordelen en maatregelen beschrijft om af te wijken van de spuitvrije zone en hoe hierbij een goed woon- en leefklimaat wordt gewaarborgd. Deze memo en de tabel kunnen worden gebruikt als richtlijn voor de beoordeling van initiatieven.

3. Welk effect creëert de gemeente

De gemeente Opmeer hecht veel waarde aan de gezondheid van haar inwoners. Zij vindt het belangrijk dat haar inwoners een gezonde leefomgeving wordt geboden. Tegelijkertijd hecht zij ook

waarde aan de belangen van agrariërs om zo min mogelijk in hun bedrijfsvoering te worden beperkt. Daarbij hecht de gemeente uiteraard ook waarde aan het belang van woningbouw, nu er een woningtekort is, ook binnen de gemeente Opmeer.

Het streven van de gemeente is om te investeren in een leefomgeving waar mensen van jong tot oud kunnen blijven wonen, actief zijn en zich thuis voelen. De focus van de gemeente ligt op manieren om nu, in concrete situaties, hieraan tegemoet te komen. Primair vanuit de invalshoek 'gezondheid' is gekeken naar hoe de gemeente Opmeer een duurzame leefomgeving kan ontwikkelen. Daarbij is soms sprake van een doorkijk vanwege raakvlakken met effecten voor de leefomgeving, biodiversiteit en milieuhygiënische aspecten.

4. Argumenten voor eigen werkinstructies

4.1 Wet en regelgeving

Er is geen specifieke wetgeving ter bescherming van omwonenden tegen spuiten met gewasbeschermingsmiddelen in de open lucht. Ook zijn er momenteel geen wettelijke bepalingen die voorschrijven welke afstanden in acht genomen moeten worden tussen de locaties waar gespoten kan worden en de locaties met een gevoelige functie.

Daarnaast zijn er ook beperkingsregels op grond van het bestemmingsplan zelf, waardoor bepaalde soorten teelt, waaronder permanente teelt van bloembollen en sierteelt, fruitteelt, bosbouw, houtteelt en andere opgaande meerjarige teeltvormen, met structureel hoge drift, niet zijn toegestaan.

De jurisprudentie heeft in de loop der tijd wel een aantal duidelijke beleidslijnen voor gemeenten gevormd. De jurisprudentie over deze onderwerpen wordt hieronder toegelicht.

4.2 Algemene jurisprudentielijn

Uit de algemene jurisprudentielijn van de Raad van State blijkt dat een afstand van 50 meter tussen gevoelige functies en percelen waar gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt in algemene zin niet onredelijk wordt geacht. Dit brengt echter niet met zich mee dat een keuze voor een kortere afstand in een bepaalde situatie niet redelijk kan zijn, indien aan die keuze een deugdelijke motivering ten grondslag is gelegd.

Om een kortere afstand dan 50 meter te onderbouwen werd in voorgaande rapporten van locatiespecifieke onderzoeken gebruikgemaakt van het verspreidingsmodel van de European Food Safety Authority (EFSA-model) en werden er onderzoeken van Plant Research International (PRI-onderzoeken) ten grondslag gelegd aan de onderbouwingen. Met deze methodieken werd beargumenteerd waarom kleinere afstanden voor spuitzonering tot gevoelige functies konden worden aangehouden. Uit de jurisprudentie van de Raad van State van de afgelopen jaren bleek echter dat de PRI-onderzoeken en de EFSA-rekenmethode die ten grondslag lagen aan zo'n locatiespecifiek onderzoek met het oog op een kortere afstand dan de 50 meter, uiteindelijk juridisch niet houdbaar waren.

Uit het advies van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak blijkt namelijk dat er nog te veel onzekerheden zijn met het EFSA-model, waaronder het feit dat geen rekening wordt gehouden met de effecten van meerdere stoffen, de gezondheidseffecten op zwangere vrouwen en kinderen onder de 1 jaar en de driftreducerende werking van bijvoorbeeld een haag niet zijn meegenomen in dit model. Het model is daarom volgens de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak niet geschikt om spuitzones in het kader van een goede ruimtelijke ordening te beoordelen. Dat betekent dat met deze rekenmethodieken een goed woon- en leefklimaat niet meer deugdelijk gemotiveerd kan worden. Daarmee wordt niet meer aan de uitgangspunten van een goede ruimtelijke ordening voldaan.

4.3 Uitspraak van de Raad van State van 27 maart 2024

Op 27 maart 2024 heeft de Raad van State opnieuw uitspraak gedaan over een zaak waarin een spuitzone van een agrarisch perceel aanwezig was op een kortere afstand dan 50 meter van een woning. Deze uitspraak had betrekking op de omzetting van een bedrijfswoning in een plattelandswoning. In deze uitspraak is geoordeeld dat in die specifieke situatie, vanwege de soort teelt en de afscherpende werking van de haag, en de wijze van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de beperkingen door de aanwezige sloot, een kortere afstand dan 50 meter mocht worden aangehouden. Deze motivering dat met de kortere afstand nog steeds sprake is van een goed woon- en leefklimaat is onderbouwd met een rapport van het deskundige bureau Adromi.

Op basis van deze uitspraak lijkt het in specifieke situaties mogelijk om met een onderzoek van een deskundig bureau in combinatie met driftreducerende maatregelen te onderbouwen dat een kortere afstand aanvaardbaar is.

4.4 Gevolgen van de jurisprudentie

Het is nog niet duidelijk wanneer er een nieuwe rekenmethode in gebruik genomen kan worden. Dit betekent dat er nu geen juridisch houdbare rekenmethode voorhanden is, terwijl er wel ruimtelijke procedures lopen en opgestart worden, waarbij een afstand kleiner dan 50 meter noodzakelijk is om initiatieven te kunnen ontwikkelen.

Door de recentere jurisprudentie is er dan ook voor langere tijd een rem ontstaan op de lopende initiatieven of de initiatieven die nog ingediend gaan worden. Dit betekent dat de bouw van het aantal woningen staakt, maar ook dat de transformatie van voormalige agrarische percelen in percelen naar bijvoorbeeld woonpercelen niet kan plaatsvinden.

Kort en bondig gezegd gaat het buitengebied op slot voor het realiseren van gevoelige functies. Nu er nog geen nieuwe rekenmethode is, is het nodig te beargumenteren met de gegevens die voorhanden zijn waarom gevoelige functies, dichtbij agrarische gronden waar gewasbeschermingsmiddelen gebruikt kunnen worden, tóch gerealiseerd kunnen worden.

5. Kanttekeningen

Een op maatwerk beredeneerd plan waarin maatregelen zijn opgenomen om ervoor te zorgen dat de feitelijk al dan niet aanwezige spuitvrije zone voldoende is om een aanvaardbaar woon- en verblijfklimaat te garanderen voor de gebruikers van de gevoelige functie/bestemming, doorstaat

de rechterlijke toets niet. Daarnaast heeft de Raad van State bepaald dat een verwijzing naar een algemeen/gestandaardiseerd rapport of een rapport dat betrekking heeft op een plangebied in een andere gemeente, niet kan dienen als onderbouwing waarom in een specifieke situatie kan worden afgeweken van de in de jurisprudentie aanvaarde afstand van 50 meter tussen een gevoelige en een agrarische bestemming.

Het afwijken van de in de jurisprudentie ontwikkelde lijn maakt een besluit kwetsbaar, indien op dit specifieke punt bezwaren of beroepschriften worden ingediend. Op voorhand zal dan al wel aan de initiatiefnemer worden aangegeven dat de juridische houdbaarheid bij beroep tegen een ruimtelijke maatregel onduidelijk is. Als er in de toekomst een nieuwe rekenmethode beschikbaar komt, dan wordt voor de locatiespecifieke onderzoeken de nieuwe rekenmethodiek gevolgd.

6. Werkinstructies gemeente Opmeer

De meeste situaties rondom de spuitzones hebben te maken met nieuwe woningbouwprojecten die gerealiseerd gaan worden in de nabijheid van een agrarisch perceel waar met gewasbeschermingsmiddelen gespoten mag worden. Dit betekent dat het agrarische perceel in de meeste gevallen al aanwezig is vóór de woningen zijn gebouwd. Mede daarom ligt de verantwoordelijkheid om een spuitvrije zone te realiseren in eerste instantie bij de initiatiefnemer zelf. Bovendien neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid om zich in te zetten voor een evenwichtige toedeling van functies en dus een gezonde leefomgeving te creëren voor haar inwoners. Daarom zal, mede bij de beoordeling of een (woningbouw)initiatief kansrijk is, deze memo in acht moeten worden genomen. Hieronder worden de werkinstructies uiteengezet.

6.1 Geen intensivering van gebruik

Blijft de aanwezige woning bestaan? Er is dan geen sprake van intensivering van het gebruik. De woning is nu al aan te merken als een gevoelig object en dat blijft hij ook na de wijziging. Voorbeelden hiervan zijn het omzetten van een bedrijfswoning naar een particuliere woning, het omzetten van een bedrijfswoning naar een plattelandswoning en het omzetten van percelen naar een andere functie die is aangewezen als een gevoelige functie, maar waar geen intensivering van gebruik plaatsvindt. Dit betekent dat de gebruiksmogelijkheden bij de voorgenomen ontwikkeling niet worden vergroot.

Maar omdat door de functiewijziging van bedrijfswoning naar burgerwoning deze afstand niet meer wordt gerekend vanaf de gevel van de (bedrijfs)woning maar vanaf de grens van de bestemming wonen (grens tuin/erf), schuift de grens van de spuitzone op en zouden de gebruiksmogelijkheden van gronden hier beperkt kunnen worden ten opzichte van de bestaande situatie. In dat kader dient er opnieuw gekeken te worden naar het woon- en leefklimaat. Hierbij zal per geval beoordeeld moeten worden welke maatregelen er eventueel moeten worden genomen, en vereist dit dus maatwerk.

6.2 Overige ontwikkelingen

Alle overige ontwikkelingen waarbij wel sprake is van intensivering van het gebruik. In dat geval worden de gebruiksmogelijkheden vergroot. Bijvoorbeeld het toevoegen van een (extra) woning op een perceel of het splitsen van een woning.

Ook in dit geval dient er opnieuw gekeken te worden naar het woon- en leefklimaat. Hierbij zal per geval beoordeeld moeten worden welke maatregelen er eventueel moeten worden genomen en is maatwerk in dit geval ook vereist.

6.3 Maatwerk

Uitgangspunt is dat er sprake is van een goed woon- en leefklimaat. Waarbij er geen maatregelen genomen hoeven te worden als de situatie al goed is. Dit is bijvoorbeeld het geval als er sprake is van 50 meter afstand of meer tussen het agrarische perceel en het perceel met een gevoelige functie.

Als er wel maatregelen moeten worden genomen, dan worden deze maatregelen bestuurlijk geborgd. Hieronder valt in elk geval planologische borging. Daarnaast zal de gemeente de te nemen maatregelen eventueel ook vastleggen in een (anterieure) overeenkomst met de initiatiefnemer, zodat de gemeente de maatregelen ook privaatrechtelijk kan afdwingen.

Voor planologische borging is het mogelijk door middel van een bestemmingsregel een spuitvrije zone aan te wijzen in het omgevingsplan. Ook is het bijvoorbeeld mogelijk om een instandhoudingsverplichting op te nemen voor een haag, die de drift van de beschermingsmiddelen vermindert.

Bij het nemen van de maatregelen zal zoveel mogelijk rekening worden gehouden met zowel de belangen en gezondheid van de bewoners als de belangen van de agrariër.

6.4 Spuitvrije zone van 50 meter

Wanneer de afstand tot het naastgelegen agrarische perceel 50 meter of meer is, hoeven er geen driftreducerende maatregelen genomen te worden.

Het is ook mogelijk om een 50 meter zone te creëren door de gronden rondom de ontwikkeling te huren en te gebruiken als buffer of afspraken te maken met de grondeigenaar over een gewasbeschermingsmiddelenvrije zone. Dit wordt vastgelegd in een convenant/vaststellingsovereenkomst tussen de initiatiefnemer en de grondeigenaar van de gronden met de spuitzone. Gebleken is echter dat agrarische bedrijven dergelijke afspraken vaak niet vast willen leggen.

Bij een afstand van 50 meter is het aannemelijk dat een goed woon- en leefklimaat wordt gegarandeerd. Dit uitgangspunt geven wij als gemeente dan ook mee bij de beantwoording van principeverzoeken, zodat initiatiefnemers in een vroeg stadium hier rekening mee kunnen houden. Dit is ook het enige uitgangspunt dat op dit moment standhoudt bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

6.5 Het is niet mogelijk om spuitvrije zone van 50 meter te hanteren

In de praktijk zal vaak niet aan die 50 meter zone kunnen worden voldaan, omdat grondeigenaren gronden zo optimaal mogelijk willen gebruiken, ofwel omdat een perceeloppervlak (of bestaande opstal) die afstand niet mogelijk maakt. Een andere reden is dat niet alle gronden binnen deze zone in bezit zijn van de eigenaar van de toekomstige spuitgevoelige functie, waardoor bepaalde

ontwikkelingen geen doorgang kunnen vinden, omdat in het kader van duurzaam ruimtegebruik gestreefd wordt naar optimaal gebruik van grond.

In veel gevallen zal beargumenteerd moeten worden waarom er voldaan wordt aan een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en waarom het woon- en leefklimaat niet wordt aangetast. Dit is voor een groot gedeelte afhankelijk van de specifieke feiten en omstandigheden van het plangebied en dus locatiespecifiek.

Om te kijken wat juridisch mogelijk is, moet ook gekeken worden naar het beleid van de provincie en de doorwerking daarvan richting het gemeentelijk beleid. Het voorstel is om met een voorwaardelijke verplichting in elk geval een driftreducerende voorziening in het wijzigingsbesluit of de omgevingsvergunning op te nemen. Dit kan bijvoorbeeld een bladhoudende haag zijn. In plaats van een bladhoudende haag kan ook een toepassing van een teeltvrije zone voldoende zijn. Het streven is om een afschermingsvoorziening te realiseren die, in combinatie met teeltmethoden die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen minimaliseren, voldoende bijdraagt aan een goed woon- en leefklimaat. Hierbij dient per geval bekeken te worden of er nog andere voorzieningen nodig zijn om de gezondheid van bewoners te beschermen.

Daarbij dient te worden beschreven wat de feitelijke situatie is, met bijvoorbeeld vaststaande aannames, feiten en afspraken. Hierbij kan gedacht worden aan:

1. Wat planologisch maximaal mogelijk is aan teeltvormen;
2. De aanwezigheid en breedte van aangrenzende weg- en watergangen;
3. De aanwezigheid van driftreducerende elementen;
4. Of er extra afstand tot de slootkant moet zijn;
5. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen tot een maximale windsnelheid van 5 m/s;
6. Het gebruik van driftreducerende spuittechnieken op grond van het Bal;
7. Eventuele overige regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen;
8. De overheersende windrichting;
9. Welke teeltvrije zone de aangrenzende agrariër aanhoudt;
10. Eventuele afspraken die met de agrariër worden gemaakt in een convenant;
11. Overige feitelijke locatiespecifieke omstandigheden (bijvoorbeeld bij biologische teelt).

Bovenstaande punten zijn geen uitputtende criteria. Het zijn voorbeelden van onderwerpen die benoemd kunnen worden bij het toepassen van maatwerk. Afhankelijk van de specifieke situatie kunnen meer of minder onderwerpen benoemd worden. Het belangrijkste is dat er een goede bestuurlijke afweging gemaakt kan worden waarom in een specifieke situatie wel of niet medewerking wordt verleend.

Op grond van het bovenstaande kan inzichtelijk worden gemaakt wat juridisch mogelijk is en wat de feitelijke situatie is, zodat (theoretisch) bepaalde aannames in een eventueel raamwerk kunnen worden ontkracht of bevestigd. Dit geldt ook voor bestaande locatiespecifieke onderzoeken. Hierbij is vaak inzichtelijk gemaakt wat het worst-case scenario is. Maar als men de feitelijke situatie schetst in samenhang met de specifieke feiten, omstandigheden en de geldende regels omtrent het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het nemen van eventuele driftreducerende maatregelen, is de situatie vaak veel gunstiger voor de directe omgeving. In veel gevallen kan de 50 meter spuitvrije zone dan worden verkleind naar een kleinere afstand tot gevoelige functies.

6.6 Rekening houden bij nieuwe gemeentelijke ontwikkelingen met 50 meter spuitvrije zone

Bij actieve grondpolitiek voor nieuwe woningbouwlocaties of andere gevoelige functies moet rekening worden gehouden met een 50 meter spuitvrije zone. Onder nieuwe woningbouwlocaties wordt verstaan locaties waar de ruimtelijke maatregel nog moet worden genomen door de gemeente. Deze 50 meter spuitvrije zone moet worden ingevuld met niet-gevoelige functies, zoals bijvoorbeeld water, groen (speelfuncties voor kinderen zijn uitgesloten), of parkeren. De zone is dan een buffer, maar kan ook een voorziening voor klimaatadaptieve maatregelen zijn.

6.7 Uitgaan van het locatiespecifiek onderzoek in combinatie met driftreducerende maatregelen

Uit vaste rechtspraak van de Afdeling blijkt dat in het algemeen een afstand van 50 meter tussen gevoelige functies en agrarische bedrijvigheid, waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, redelijk is. Het is echter mogelijk om die afstand te verkleinen, mits een goede motivering ten grondslag ligt. Deze motivering moet gebaseerd zijn op zorgvuldig, op de locatie toegesneden onderzoek. Aan deze motiveringen lagen de PRI-onderzoeken en de EFSA-rekenmethode ten grondslag. Men zal moeten wachten op een nieuwe berekeningsmethode vanuit het ministerie van LNV.

Het lijkt erop dat de Raad van State sinds haar uitspraak van 27 maart 2024 een kortere afstand accepteert, mits hieraan een deugdelijke motivering ten grondslag ligt, gebaseerd op een deskundig rapport dat specifiek is toegesneden op de locatie, en in combinatie met driftreducerende maatregelen. Dit biedt voor nu de mogelijkheid om in bepaalde gevallen een kortere afstand dan 50 meter aan te houden.

Zolang er geen wettelijk vastgestelde rekenmethodieken beschikbaar zijn, blijft de uitkomst bij een beroepschrift onzeker. Op voorhand zal dan wel aan de initiatiefnemer worden aangegeven dat de juridische houdbaarheid van een locatiespecifiek onderzoek bij beroep tegen een ruimtelijke maatregel onduidelijk is. Als er in de toekomst een nieuwe rekenmethode beschikbaar komt, wordt voor de locatiespecifieke onderzoeken de nieuwe rekenmethodiek gevolgd.

6.8 Onderzoekslasten

Er is onderzocht of een deskundig bureau noodzakelijk is voor het uitvoeren van onderzoek en berekeningen. Dit onderzoek brengt kosten met zich mee, terwijl het de vraag is of de juridische haalbaarheid wordt vergroot. Daarom kan inderdaad worden afgezien van het onderzoek, waarbij het risico bij de initiatiefnemer ligt. Dit neemt echter niet weg dat in de ruimtelijke onderbouwing moet worden aangetoond dat het woon- en leefklimaat acceptabel is en dat omliggende bedrijven niet onevenredig worden beperkt. In voorkomend geval kan de gemeente alsnog om een onderzoek verzoeken.

Conclusie

Het is juridisch zeer kwetsbaar om omgevingsvergunningen te verlenen voor gevoelige functies binnen 50 meter van agrarisch gebied waar spuiten is toegestaan. De gezondheidsrisico's wegen

gemeente

Opmeer

zwaar. Het enige wat we kunnen doen, is in individuele gevallen beoordelen wat aanvaardbaar is. Het belangrijkste is dat er een goede bestuurlijke afweging gemaakt kan worden waarom in een specifieke situatie wel of niet medewerking wordt verleend. Op basis van hetgeen hierboven is omschreven, zijn de interne werkinstructies uiteengezet. Deze interne werkinstructies zijn in een tabel geplaatst. Deze tabel is opgenomen in een apart document en hoort als bijlage bij dit stuk.